

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Nr 3 Oktober 2008

LantbruksInfo

Foto: Mette Kjøbek Petersen

Länsstyrelsen i Stockholms län
Hantverkargatan 29
Box 22067
104 22 Stockholm

Tel: 08-785 40 00 (vxl)
Fax: 08-650 77 40
Besök oss gärna på
www.ab.lst.se/lantbruk

Redaktionen: Mette Kjøbek Petersen,
Jan Emmervall (ansvarig utgivare)

Tryckeri: Intercopy Sundsvall 2008
ISSN 1651-8454

I detta nummer kan du bland annat läsa om:

Information om SAM 2008

Nytt om tvärvillkoren

Djurskyddskontrollen till Länsstyrelsen

Utbetalning av företags- och projektstöd

Information om rådgivning och kurser

Lantbruksledaren

Nu är vi nästan ikapp med handläggningen av företags- och projektstöden. Vi har beslutat att ge stöd med totalt 48 miljoner kronor fördelad på 120 olika investeringar och projekt. Detta innebär ett genomsnittligt stöd på 400 000 kronor. Vi har tryckt hårt på att de verksamheter som får stöd ska vara lönsamma och livskraftiga. Det verkar också som om vi lyckats. Det genomsnittliga stödet per företag, har jämfört med förra programperioden ökat med cirka 150 000 kronor.

Det är intressant med mångfalden i verksamheterna som fått stöd. Stöden har gått till investeringar för mjölkkor och relativt många trädgårdsföretag. Intresset för hästverksamhet är som tidigare stort och vi har gett stöd till både stallar och ridhus. Vi har också beviljat stöd till bagerier och slakterier. Även i skärgården är intresset bland företagarna stort att utveckla verksamheterna. Det har utgått stöd till ett antal turistsatsningar och två skärgårdslantbruk har beviljats startstöd. Vi har också gett bidrag till projektet *Öppen Skärgård* där man på olika sätt ska marknadsföra och utveckla de möjligheter som finns i skärgården.

Kompetens inom företagsutveckling är viktigt för att generera lönsamma företag med god ekonomi. I dagarna har vi upphandlat kompetensutveckling inom området företagsutveckling. Du kan läsa mer på sidan 5 eller ringa Mette Kjöbek Petersen.

Resultatet från fältkontrollerna av betesmarkerna är så här långt inte bra. Det är fortfarande alltför många betesmarker som inte håller den kvalitet som reglerna föreskriver. Inför nästa år måste ni återigen fundera över vilka betesmarker som platsar in bland EU-stöden och vilka marker som ska dras bort från SAM-ansökan. Länsstyrelsen kommer att anordna kurser om skötsel av betesmarker i början av nästa år.

Arbetet med leaderområden fortsätter. Sigtuna kommun har beslutat att ingå i LEADERområdet Upplandsbygd som i huvudsak består av områden i Uppsala län. Nykvarns kommun ingår i LEADERområdet Inlandet som främst består av områden i Södermanlands län. Ett LEADERområde håller på att bildas i länets norra del och hela kustområde samt en del av kustområdet i Östhammars kommun. En förstudie pågår för att bilda ett LEADERområde i Södertälje kommun. Vi hoppas att det arbete som nu pågår kan avslutas före årsskiftet så att vi får till LEADERområden för hela länet. Det är mycket pengar som ligger inom den här verksamheten och som kan hjälpa till att utveckla landsbygden i länet.

Jan Emmervall
Lantbruksdirektör

SAM-ansökan 2008

Utbetalningar

Länsstyrelsen kommer i år att kunna göra två delutbetalningar för miljöersättningar och kompensationsbidraget. De första utbetalningarna är i år på 65 procent av det ansökta beloppet och betalas ut den 15 oktober och den 10 november 2008.

De brukare som inte kommer med i någon av delutbetalningarna är till största delen brukare som sökt åtagande för betesmarker och slåtterängar med särskilda värden, där åtagandeplanen måste vara klar för att en utbetalning kan genomföras. Det är ärenden där brukare haft kontroll och därför inte är färdiga eller ärenden som inte är färdigt handlagda. Om vi bortser från miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar beräknar vi att mellan 95 - 99 procent av brukarna kommer med redan till den första delutbetalningen. Miljöersättningarna för våtmarker är inte med i någon av delutbetalningarna utan kommer att betalas ut vid den första slututbetalningen vid årsskiftet.

Kommande utbetalningar

Även i den andra utbetalningen av betesmarker och slåtterängar kommer det att finnas ett stort antal brukare som inte kommer med därför att åtagandeplanerna inte är färdiga. Alla fältbesök kommer i stort sett att vara genomförda till oktober men arbetet med att skriva åtagandeplanerna kommer att dröja minst fram till årsskiftet.

Datum för slututbetalningar

Miljöersättningar och kompensationsbidrag:

- 29 december 2008
- 30 januari 2009
- 27 februari 2009 och så vidare.

Gårdsstöd och stöd för proteingrödor:

- Slutet av december

Handjursbidrag:

SJV planerar att göra en delutbetalning av handjursbidraget för 2008 i slutet av december och en slututbetalning i slutet av mars 2009.

Viveka Appeltofft

Jordbruksverkets hemsida
www.sjv.se

Nytt om tvärvillkor

Djurskydd och tvärvillkor

Från den 1 januari 2008 har de så kallade fullständiga tvärvillkorsk kontrollerna som tidigare utförts av kommunerna, övergått till Länsstyrelsen. När Länsstyrelsen utför sina fält- och CDB-kontroller kan därför även tvärvillkorskontroller komma att ingå. Om Livsmedelsverket eller kommunen upptäcker överträdelser inom de områden som de ansvarar för i sina ordinarie tillsyn och kontroller ska de rapportera felen till Länsstyrelsen.

Den tvärvillkorskontroll som Länsstyrelsen från och med 2008 övertagit från kommunen gäller kontroll av grundvatten, avloppsslam, växtnäring, växtskyddsmedel, djurskydd samt livsmedels- och foderhygien. Nedan följer exempel på vad som ingår i kontrollerna.

Mer detaljerad information om vilka krav som ska följas finns att läsa i broschyren ”Tvärvillkor 2007” och ”Tvärvillkor 2008”. Kontakta Länsstyrelsen om du inte redan har broschyrerna.

Grundvatten: Inga synliga tecken på direkta utsläpp till grundvatten av otillåtna ämnen får förekomma. Till exempel färg, bekämpningsmedel och andra kemiska produkter.

Avloppsslam: Vid spridning av avloppsslam måste man hålla sig inom tillåtna gränser för mängden totalfosfor och ammoniumkväve per hektar.

Lagring och spridning av gödsel (växtnäring): Tillräcklig lagringskapacitet för gödsel ska finnas och lagringsutrymmet ska vara utformat så att läckage eller avrinning inte sker till omgivningen. Spridningsarealen ska vara tillräckligt stor i förhållande till tillförsel av stallgödsel och andra organiska gödselmedel. Anteckningar om införsel och bortförsel av gödsel ska göras. Det finns även regler för när och var

gödsel får spridas. Urin- och flytgödselbehållare ska täckas av ett stabilt svämtäcke och påfyllning ska ske under täckning.

Växtskydd: Där ingår bland annat kontroll av vilka bekämpningsmedel som brukaren använder och eventuellt har hemma, sprutjournal, tillstånd att utföra bekämpningsåtgärderna samt lagringsutrymmet där bekämpningsmedel förvaras.

Djurskydd: Djuren ska skötas av behörig personal enligt djurskyddsbestämmelserna. Vuxna djur ska ha daglig tillsyn. Sjuka djur och kalvar ska ses till oftare. Djur som behandlats med läkemedel samt dödsfall ska dokumenteras. Annat som kontrolleras är djurens rörelsefrihet, utrymmeskrav, byggnader, belysning, automatisk eller mekanisk utrustning såsom ventilation, foder, och vatten.

Livsmedels- och foderhygien: Här kontrolleras att inga farliga ämnen (bekämpningsmedel, gödselmedel, starka syror, diesel, bensin med mera) förvaras intill livsmedel. Hanteras avfall av farliga ämnen måste det finnas en skriftlig rutin på hur dessa tas om hand. Analysrapporter på såld alternativt inköpt foder bör förvaras och finnas tillgängligt vid kontrollen. Livsmedelsföretagare som producerar mjölk, kött, ägg och andra djurprodukter ska föra journal på bland annat veterinärmedicinska preparat eller annan behandling som djuren fått, behandlingsdatum, karenstid, dödsfall, samt analyser eller andra prover som har betydelse för människors hälsa.

Därutöver kontrollerar Länsstyrelsen liksom tidigare skötsel av jordbruksmark, märkning, rapportering och journalföring av nötkreatur, får och grisar, fridlysning av växter, hänsyn till vilda fåglar samt miljöpåverkan vid Natura 2000-områden.

Rose-Mari Åkerström

Foto: Sofia Äng

Foto: Camilla Dahlberg

Länsstyrelsen tar över djurskyddskontrollen

Riksdagen har beslutat att länsstyrelserna tar över kommunernas ansvar för offentliga kontroller av djurskydd från och med den 1 januari 2009.

Syftet är att åstadkomma en mer effektiv, likvärdig och rättssäker kontroll i hela landet för att säkerställa ett bra djurskydd. Med färre och större kontrollenheter blir det också lättare att styra, samordna och följa upp den offentliga kontrollverksamheten. Länsstyrelserna övertar även ansvaret för kontroller av livsmedel och foder i primärproduktion.

Primärproduktion är mjölkproduktion, uppfödning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter, som bär och svamp, musslor och kräftor omfattas också samt odling och skörd av vegetabilier.

Riksdagen har också beslutat att de kontroller som länsstyrelserna ska genomföra enligt djurskyddslagen, livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter blir avgiftsfria. I dag tar en del kommuner ut avgifter och andra inte. Länsstyrelserna kommer dock att ta betalt för de extra kontroller som krävs på grund av brister vid ordinarie kontroll.

Det överflyttade ansvaret från kommunerna medför även samordningsvinster med våra andra kontroller, eftersom en del företag kommer att slippa dubbla besök i framtiden.

Övertagandet av djurskyddskontrollen innebär att personal från kommunerna kommer att erbjudas arbete på Länsstyrelsen. För Länsstyrelsen i Stockholms län handlar det om cirka 15 personer.

Karina Burlin
Länsveterinär
08-785 50 44

Rose-Mari Åkerström

Vattendagen i Norrtälje

Norrtälje kommun och Länsstyrelsen arrangerar ett heldagsseminarium med temat vatten i Norrtälje kommun **den 9 oktober 2008**.

På programmet finns frågor som rör svensk vattenförvaltning, särskilt status och miljöproblem i Norrtälje kommuns sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten.

Närmare 70 procent av kommunens vatten uppnår i dagsläget inte målet för EU:s ramdirektiv till år 2015 – en god ekologisk vattenstatus. Bilden är i stort sett den samma för hela Mälardalen. En vanlig orsak är övergödning på grund av näringsläckage från både skogs- och jordbruksmark. För att förbättra vattenkvaliteten tar nu ansvariga vattenmyndigheter fram förslag till åtgärdsprogram för alla Europas vatten där kvalitetsmålen annars inte uppnås. Dessa åtgärdsprogram kommer vara juridiskt bindande för myndigheter, till exempel kommuner.

Förankring och samråd är två av nyckelorden till ett framgångsrikt arbete mot en god ekologisk vattenstatus. Vattendagen i Norrtälje är ett tillfälle till dialog mellan olika parter. Dagen indelas i tre temablock som riktar sig mot följande målgrupper:

- tjänstemän, kl. 08.30 – 12.00
- politiker, kl. 13.00 – 16.30
- allmänheten, kl. 18.00 – 21.00

Anmälningar skickas till adressen vattendagen@norrtalje.se. **Kvällspasset för allmänheten kräver ingen föranmälan!**

Kontakta Monica Pettersson på Norrtälje kommun, telefon 0176-747 37 för mer information.

Ansökan om utbetalning av företags- och projektstöd

Ska du ansöka om utbetalning av företags- eller projektstöd får du komma ihåg att ansökan om slututbetalning ska ha inkommit till Länsstyrelsen innan det angivna slutdatum som finns under rubriken ”särskilda villkor” i ditt beslut om stöd.

Hinner du inte avsluta dina aktiviteter som ligger till grund för ditt stöd måste du begära förlängning. En begäran om förlängning skickas till Lantbruksenheten i god tid innan angivet slutdatum. Skriv din önskan om nytt slutdatum och skriv under brevet innan du skickar det.

Mette Kjöbek Petersen

Kompetensutveckling inom Landsbygdsprogrammet

Det finns fortfarande många lärorika evenemang och möjligheter till rådgivning. Vi håller just nu på att avsluta en upphandling av aktiviteter som syftar till vidare utveckling av företagen på landsbygden i länet. Vi återkommer med information om dessa aktiviteter.

Från denna höst är det också möjligt att få en rådgivningscheck (Se annonsen intill).

Vi hoppas att du vid deltagande i en eller flera aktiviteter kan hitta inspiration till utveckling av ditt företag.

Aktiviteterna som annonseras här ingår i Landsbygdsprogrammet och finansieras helt eller till största delen av EU och Svenska staten. Om ingen deltagaravgift är angivet är aktiviteten kostnadsfri. Vid alla evenemang får du dock själv bekosta din mat och dricka.

Du är alltid välkommen till att höra av dig om du har funderingar eller önskemål till kompetensutveckling i samband med ditt företagande. På sidan 9 rapporterar vi om en slätterkurs som kom till stånd efter önskemål från en grupp som sköter en slätteräng i länet. Ullkursen som annonseras på sidan 7 är också anordnad efter önskemål från en grupp fårföretagare i länet.

Som företagare på landsbygden i Stockholms län har du också möjlighet att söka stöd för kompetensutveckling i annan regi, om det är inom ramen för vad Landsbygdsprogrammet tillåter. För alla aktiviteter gäller att din ansökan om stöd måste ha inkommit till Länsstyrelsen **innan aktiviteten påbörjas**.

Mette Kjöbek Petersen

**Aktuella aktiviteter
annonseras på Lantbruks-
hetens hemsida
www.ab.lst.se/lantbruk**

**Du finner både aktiviteter som
anordnas av Länsstyrelsen och
av andra aktörer som
är verksamma i länet**

Företagsutveckling

Rådgivningscheck

Känner du ett behov av att diskutera ideer till utveckling av ditt företagande med en rådgivare?

Vill du konsultera en rådgivare som vi inte har avtal med finns det nu en möjlighet till ekonomisk stöd i form av en rådgivningscheck. En rådgivningscheck ger dig rätt till rådgivning till ett värde av maximalt 5 000 kronor. Aktiviteterna ska vara förenliga med Landsbygdsprogrammet för Sverige 2007-2013.

För att få en rådgivningscheck ska du fylla i en blankett och beskriva ditt behov av rådgivning i korthet. Kontakta Mette Kjöbek Petersen, Lantbruksenheten, telefon 08-785 41 97 eller e-post mette.petersen@ab.lst.se.

Enskild rådgivning

Funderar du på att utveckla ditt företag med nya verksamhetsgrenar eller satsa inom den befintliga verksamheten?

- Vi hjälper dig att gå igenom affärsplanen
- Vi tittar över och ger synpunkter på ekonomi och kalkyler
- Vi ger tips på vilka bidragsmöjligheter som finns för projektet
- Vi kan hjälpa till med att knyta kontakter med andra som gör liknande projekt eller byggnationer

Låter det intressant? Boka en tid för enskild rådgivning redan idag. Ring till Sören Pettersson, SorPet, telefon 070-300 08 44.

Studieresa till Italien

Den 16 oktober till den 21 oktober åker vi till Italien på studieresa. Intresset har varit mycket stort och cirka 30 personer har visat intresse av att följa med. Detta innebär att det är fullbokat. Information om resan har gått ut till de som anmält sig och bokning av biljetter och rum med mera pågår för fullt. Om du är intresserad av att följa med så kan du höra av dig så får vi se om det blir några återbud.

Information och anmälan: Ring till Sören Petterson, SorPet, telefon 070-300 08 44.

Aktiviteter inom projektet Greppa Näringen

Grundkurs

För dig som är medlem i Greppa Näringen är det obligatoriskt att gå en grundkurs för att få fortsatt rådgivning.

Nästa kurstillfället är den 12 november (heldag) och en andra kursdag den 2 december (halvdag).

Anmälan senast den 28 oktober 2008 till Cecilia Norén på telefon 08-785 49 11 eller via e-post: cecilia.noren@ab.lst.se.

Bli medlem och få rådgivning

Du som är lantbrukare har möjlighet att gå med i projektet *Greppa Näringen* om du har minst 25 djurenheter och/eller minst 50 hektar åkermark.

Vi har upphandlat rådgivning med fyra olika aktörer. Du är välkommen att kontakta rådgivarna direkt eller Cecilia Norén, e-post cecilia.noren@ab.lst.se.

Rådgivare

SorPet, Sören Pettersson,
telefon 0156-202 45 eller 070-30 00 844

VÄXTråd, Jon Orvendal,
telefon 0171-265 27

Associera Rådgivning, Wijnand Koker,
telefon 08-551 507 41 eller 08-551 572 21

HS Konsult, Johan F Andersson,
telefon 018-56 04 24

Foto: Cecilia Norén

Skötselsplaner för gårdens natur- och kulturvärden

Det finns ett par rådgivningar kvar med möjlighet till att få en genomgång av gårdens natur- och kulturvärden. Vi diskuterar skötsel av hagmarker, åkrar, småbiotoper, våtmarker, kulturspår med mera på gården och skriver ihop en skötselplan anpassad för din gård.

Kontakta: Sören Eriksson, HS Konsult, telefon 018-56 04 37.

Foto: Hanna Williamsson

Restaurering av ekmiljöer

Kurs

Ta chansen och lär dig hur man genomför en restaurering av igenvuxna ekmarker. Vikki Bengtsson, Pro Natura, kommer till Tullgarn och lär oss hur man planerar och vad som är viktigt att tänka på när man restaurerar ekmiljöer.

På kursen kommer du få svar på följande frågor:

- Varför ska man restaurera?
- Hur lång tid tar det att restaurera?
- Hur känsliga är olika träd för friställning?
- När ska man utföra restaureringar?
- Hur arbetar jag säkert?

Tid och plats: Den 5 november kl. 9.30 – 15.30,
Tullgarns naturreservat.

Anmälan senast den 27 oktober 2008 till SorPet på e-post sorpet@telia.com eller per telefon till Sören 0156-418 10, eller Per 070-61 00 844.

Enskild gårdsrådgivning

Har ni frågor och funderingar om era egna betesmarker och grova lövträd, så kan SorPet erbjuda kostnadsfri enskild rådgivning på er gård.

Kontakta SorPet på e-post sorpet@telia.com eller på telefon Sören 070-30 00 844 eller Per 070-61 00 844.

Foto: Sofia Äng

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Ulldag i Norrtälje

Dagen anordnas i syfte att ge mer kunskap om att producera och bedöma ull med bra kvalitet, samt ge inspiration att göra lönsamma produkter

Tid: Den 12 november kl. 9.00 – 16.00

Plats: Roslagens Sparbank i Norrtälje.

Ur programmet:

- Vikten av rätt utfodring, klippning och skötsel
- Hantering och sortering av ull
- Ullprodukter av alle sorters ull

Under dagen medverkar bland annat Gunnar Lindberg, ullentusiast och fårägare och Gunilla Paetau Sjöberg textilkonstnär och författare.

Anmälan: Senast den 3 november till Annette Stolpe, telefon 08-785 49 25 eller på e-post Landsbygdsutveckling@ab.lst.se.

Deltagaravgift: 300 kr (exklusive moms).

Studieresa till Agromek

Bussen avgår från Uppsala den 25 november 2008 kl 07.00. På vägen till Göteborg gör vi ett studiebesök på Lidgris AB, ett slaktsvinsföretag med fem delägare som är utsett till årets grisföretagare i Skaraborg 2008.

Den 26 november spenderas hela dagen på Agromek. På mässan hittar man allt som har med lantbruk att göra. Här finns över 500 utställare med allt som rör grisproduktionen såsom inredning, foder, maskiner och arbetsmiljö men även energi, gödning och transport.

Deltagaravgift: 2 000 kr per person exklusive moms. I priset ingår logi i dubbelrum samt frukost och middag (exklusive dryck). En måltid per dag betalas direkt av deltagarna. Resan sponsras även av Scan och Lantmännen. Resterande kostnader för transporter, studiebesök med mera täcks via Landsbygdsprogrammet med medel från svenska staten och EU via Länsstyrelserna i Örebro län och Västmanlands län. Avgiften faktureras i förskott och ska vara betald senast 31 oktober till postgirokonto 446 16 83-7 (HS Konsult AB). Tilllägg för enkelrum 1 100 kr exklusive moms.

Tid: Den 25 – 27 november 2008

Anmälan: Senast fredag 24 oktober. Anmälan som är bindande sker till HS Konsult på tel 018 - 56 04 00 eller hskonsult@hush.se.

Frågor: Kontakta Katarina Eningsjö, HS Konsult, telefon 018-56 04 27.

Rapportera om du ser varg, björn eller lo

För att kunna bedöma rovdjursstammarnas storlek genomförs kontinuerligt inventeringar och insamling av rapporter om observationer av rovdjur eller spår av rovdjur. Dessa kontrolleras av behörig fältpersonal, som utbildats och förordnats av Länsstyrelsen. Allmänhet som observerar rovdjur eller spår uppmanas att så snart som möjligt kontakta Länsstyrelsen.

Om du ser varg eller björn är det särskilt viktigt att du rapporterar det.

Om du misstänker att tamdjur skadats eller dödats av rovdjur kontakta Länsstyrelsen snarast. Om möjligt låt det döda tamdjuret ligga kvar på fyndplatsen och tänk på att inte förstöra spår. Täck gärna över djuren med en pressenning eller liknande.

För akuta och aktuella frågor ring Länsstyrelsens jourtelefon 070-785 01 22, bemannad 8-22 alla dagar i veckan.

Eva Hedberg

T.f rovdjursansvarig

08-785 52 17

Camilla Frisch

Ansvarig viltskadefrågor

08-785 54 85

**Länsstyrelsens hemsida:
www.ab.lst.se**

Nytt om betesmarker från Jordbruksverket

EU ifrågasätter Sveriges definition av betesmark

Sveriges nya definition av betesmark, som ligger till grund för en del av gårdsstödet, är för komplex och innehåller för många undantag. Det anser EU-kommissionen i en kommentar till Jordbruksdepartementet och Jordbruksverket.

Bakgrunden till förslaget om en ny definition är att Sverige fått kritik för att ge gårdsstöd till betesmarker med allt för många träd.

EU positiva till biologisk mångfald

I sin kommentar till den nya definitionen är EU positiva till att Sverige vill stödja och bevara den biologiska mångfalden i betesmarkerna men ifrågasätter om detta ska finansieras av gårdsstöd. För en del av markerna kan andra typer av stöd tas fram, exempelvis inom Landsbygdsprogrammet, men inga förslag är färdiga.

Konstruktiv lösning

Jordbruksverket analyserar just nu EU-kommissionens svar och arbetar tillsammans med jordbruksdepartementet för att lösa betesmarksfrågan på ett så konstruktivt sätt som möjligt.

Det har bildats en arbetsgrupp med experter som kan miljöområdet, stödfrågor och Landsbygdsprogrammet. Gruppens uppgift är att analysera kommissionens svar och vilka förändringar som måste göras. Risken för sanktioner från EU är stor om det inte görs något.

Sverige granskas ständigt av EU:s revisorer och kan bli återbetalningsskyldig om det anses att stöd betalats ut på felaktiga premisser.

Fortsatt skötsel av betesmarkerna

Som lantbrukare är det viktigt att fortsätta sköta sina betesmarker. Inför nästa års stödansökan kommer Jordbruksverket att ta fram informationsmaterial, och under tiden går det bra att hålla sig uppdaterad via Jordbruksverkets webbplats.

Behov av en kurs i röjning av betesmarker med röjsåg eller motorsåg??

Hör av dig till oss på Lantbruksenheten. Du kan ringa Annette Stolpe, telefon 08-785 49 25 eller Mette Kjöbek Petersen, telefon 08-785 41 97 eller skicka e-post till landsbygdsutveckling@ab.lst.se

Röj i betesmarkerna

Det börjar bli höst och tid för planering av vinterns röjning i betesmarkerna. De marker som du tänker söka stöd för nästa år ska vara öppna och i bra skick när ansökan skickas in.

Du kan också avvakta eventuella nya stödformer för att gynna mångfalden i dina marker. Vi återkommer med mer information när detta är klart.

Här följer ett par generella råd till dig som vill röja under höst och vinter:

- ◆ Gallra inte! Spar inte träd på jämna avstånd från varann. Sträva efter en varierad struktur med helt öppna ytor, fristående träd och små grupper med träd och buskar. Sträva också efter att spara ett varierat trädskikt, med olika arter och i olika åldrar.
- ◆ Spara bärande och blommande träd och buskar. Små och väl sammanhållna buskage är värdefulla för bland annat insekter, fåglar och småvilt. Röj bort stora sammanhängande och risiga buskage som breder ut sig i hagen. Spara gamla vidkroniga träd och friställ dem från konkurrerande vegetation. Sörj för kontinuiteten av gamla lövträd genom att spara ersättningsträd till dessa.
- ◆ Transportera ut det röjda materialet ur hagen direkt efter röjningen. Undvik körskador. Elda helst inte ris i hagen.
- ◆ Efter röjningarna i betesmark är det viktigt med ett tidigt betespåsläpp och tillräckligt betestryck. Betesdjuren är en ovärderlig hjälp att hålla efter sly och andra uppslag.
- ◆ Genom att ringbarka asp och al kan man minska mängden rot- och stubbskott.
- ◆ Har igenväxningen gått långt är det klokt att öppna upp i etapper under flera år för att minska slyproblem och röjgödslingseffekter. Sök INTE stöd förrän du är helt klar!
- ◆ Kom ihåg att efter en röjning kan upprepade slyröjningar under de kommande åren behövas. Detta görs effektivast under sommaren när slyet bär löv.
- ◆ Skydda och synliggör kulturspår genom att friställa dem. Fornlämningar kräver särskild hänsyn! Ryck eller dra aldrig upp träd eller buskar och elda aldrig på eller i närheten av till exempel gravar.

Hanna Williamsson   Peter Hammarbäck

Exempel på efterfrågestyrd kompetensutveckling inom Landsbyggsprogrammet

Önskemål per e-post

För ett år sedan fick jag ett brev från Hans Löfgren på Blidö. I brevet stod bland annat att det finns ett stort intresse för ett seminiarium med den så kallade *Liemannen*, för att höja det allmänna medvetandet om slötterängarnas betydelse i kulturlandskapet.

Under våren har Hanna Williamsson och Cecilia Norén organiserat en slötterkurs i nära samarbete med Kjell Gustavsson, som var kursledare för dagen.

Den 25 juli 2008 samlades 20 intresserade slötterentusiaster på Karlbergs slötteräng vid Rånäs, Norrtälje. Under kursen hann alla att prova på slipning, justering av lie och slötter.

I bland kan det ta tid från det att ett önskemål kommer till oss på Lantbruksenheten till det att en aktivitet blir av. Det gäller till exempel Ulldagen som är annonserad på sidan 7. Dock försöker vi att göra vad vi kan för att få de önskade aktiviteterna på programmet. Här intill följer en kort rapport från slötterkursen.

Mette Kjöbek Petersen

Slötterkurs på en varm sommardag

Kjell Gustavsson, *Liemannen från Växjö*, inledde kursen med en genomgång av liens historik och alla delarna den består av. Sedan gav han en beskrivning av cirka 30 olika orv från olika delar av Sverige och världen. Kjell visade hur man skulle välja lieblad och orv och hur man ska ställa in dem för att det ska passa. En del hade med sig egna liar, andra lånade av Kjell, man kunde även på plats köpa lieblad och orv.

En stor del av kursen handlade om hur man skulle sköta om sin lie. Vi fick en teoretisk genomgång av hur man ska göra den grundläggande slipningen, sedan fick alla prova på i praktiken. Under slöttern ska lien också underhållas. Kjell hade en genomgång av slöttertekniken, och alla fick prova på lieslötter i fält.

Gunnar Hammar demonstrerade manuella motordrivna slötterbalkar som han använder för att slå cirka 10 hektar varje år.

Dagens kursledare var lätt att ryckas med av. Vi fick mycket information blandat med mycket humor.

Paulina Liljander

Foto: Paulina Liljander

Foto: Paulina Liljander

Betesmarker, slätterängar och miljö kvalitetsmål

Slätterängen och naturbetesmarken är Sveriges arttätaste och artrikaste markslag. En äng kan hysa upp till 50 olika arter av gräs och örter per kvadratmeter och en fin betesmark upp till 40 arter per kvadratmeter. Därtill finns en mängd insekter som är knutna till den rika floran, vilket också ger förutsättningar för en mångfald av fåglar och fladdermöss. Även många andra organismgrupper finns representerade på ängen. Till exempel förekommer speciella marksvampar som vaxskivlingar och jordtungor. Och att ängen ofta hyser gamla grova träd ger ytterligare livsmiljöer för till exempel lavar och vedlevande insekter.

Flera av miljö kvalitetsmålen är kopplade till dessa artrika marker för att säkra att markerna ska finnas kvar och hävdas på ett sätt, så att mångfalden består. Idag har vi ett miljömål som regering och riksdag beslutat som heter *Ett rikt odlingslandskap* där ett av delmålen direkt syftar på hävden och bevarandet av ängs- och betesmarker. I länet är detta delmål regionaliserat till ett mål om att den nuvarande arealen ska bevaras och även utökas fram till år 2010.

Det är just för att stimulera bra hävd att det inom Landsbygdsprogrammet är möjligt att söka stöd för restaurering av ängs- och betesmarker. När restaureringen är genomförd är det sedan ett krav att markerna hävdas så att flora och fauna gynnas – ekonomisk stöd för detta finns inom miljöstöden. Utan skötselinsats från dig som är markägare eller –förvaltare når vi aldrig de politiska uppställda miljömålen!!!

Det är också därför att vi erbjuder kompetensutveckling i form av enskild rådgivning och skötselplaner för gårdens natur och kulturvärden eller för skötsel av betesmarker. I sommar har vi även erbjudit en slätterkurs på efterfrågan om detta.

Under hösten finns möjligheter att gå kurser i hamling av lövträd och vård av ekmiljöer. Dessa kurser ger dig som är markägare, markförvaltare eller entreprenör kunskap om hur dessa artrika miljöer ska skötas på bästa möjliga sätt, för att gynna en fortsatt mångfald bland djur och växter.

Ett annat miljö kvalitetsmål som är kopplad till betesmarker och ängar är *Ett rikt växt- och djurliv*. Den biologiska mångfalden skall bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer skall värnas. Arter skall kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor skall ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

Inom Landsbygdsprogrammet finns det många åtgärder som indirekt syftar till att uppnå detta miljömål. Till exempel kan nämnas insatserna som görs för att nå miljö kvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap*.

Vi ska dock påminna om, att det är Jordbruksverkets definitioner av betesmarker som gäller för att uppnå både gårdsstöd och miljöstödet för detta markslag.

Vi ska dock påminna om, att det är Jordbruksverkets definitioner av betesmarker som gäller för att uppnå både gårdsstöd och miljöstödet för detta markslag.

Hanna Williamsson   Mette Kjöbek Petersen

Biotopskydd

Vissa små naturområden (biotoper) i jordbrukslandskapet är skyddade enligt lag (miljöbalken). I takt med att jordbruket rationaliseras blir landskapet allt mer enformigt. Småbiotoperna gör jordbrukslandskapet som helhet mer varierat och mycket mer artrikt, vilket är viktigt för hela landet.

Det generella biotopskyddet omfattar alla objekt i jordbruksmark i hela Sverige, det finns alltså inga enskilda beslut för varje område:

- öppna diken
- åkerholmar som är mindre än 0,5 hektar
- odlingsrösen
- stenmurar
- småvatten och våtmarker (högst 1 hektar)
- källor med omgivande våtmark (högst 1 hektar)
- naturliga bäckfårar (smalare än 2 meter)
- alléer
- pilevallar

Det är förbjudet att bedriva verksamhet som kan skada naturmiljön i ett biotopskyddsområde. Brott mot biotopskyddet kan ge böter eller fängelse i högst två år. Det har ingen betydelse om skadan har uppstått genom uppsåt eller av oaktsamhet.

Länsstyrelsen har ansvaret för tillsyn av biotopskydd enligt 26 kap miljöbalken (1998:808). Om det finns särskilda skäl kan man ansöka om dispens från biotopskyddet hos Länsstyrelsen.

Mer information kan fås vid kontakt med Britt Forsén, tel. 08-785 46 10, britt.forsen@ab.lst.se.

Lagrum

7 kap 11 § miljöbalken (1998:808)

5 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m m

Foto: Britt Forsén

Illustratör: Christina Fagergren

Spelande kornknarr i länet

Under sommaren rapporterades 77 spelande kornknarrar på totalt 62 olika fält i länet under 2008. Det är ett mycket bra resultat och kan vara en effekt av ökad rapporteringsvilja under ”riksinventeringsåret 2008”. Resultatet är nära nog en fördubbling mot ett normalt år!

På ett 20-tal av fälten spelade fåglarna minst en vecka och kan därför antas ha gjort häckningsförsök. Fördelningen var ganska spridd i länet. Stationära fåglar har hörts i: Nynäshamn, Salem, Haninge, Stockholm, Järfälla, Sollentuna, Värmdö och Norrtälje kommuner.

Tyvärr visar rapporteringen inte om fåglarna satt i vallodling eller naturliga fuktmarker. Någon ersättning för försenad/utebliven skörd av hänsyn till spelande kornknarr, betalades inte ut under 2008. Ingen ansökan inkom heller. Försöken med denne ersättning planeras att fortsätta under 2009.

På Länsstyrelsens hemsida (www.ab.lst.se under ämnet naturvård) kan du se hela listan med spelande knarrar i länet 2008 samt ladda ned ett faktablad om kornknarren

Saknar Du någon kornknarr i listan eller har frågor, så ta gärna ta kontakt med Mats Gothnier, koordinator för hotade arter i AB-län, via e-post till mats.gothnier@ab.lst.se eller telefon 08-785 49 22.

Mats Gothnier

Länsstyrelsens hemsida:
www.ab.lst.se

Adressändringar

Om du har ändringar till din adress eller vill anmäla intresse för ett elektronisk utskick av kursinformation ber vi dig i första hand skriva till Landsbygdsutveckling@ab.lst.se så att informationen blir korrekt införd. Har du inte e-post är du såklart välkommen att ringa till oss.

Annette Stolpe

Mette Kjöbek Petersen

Smaklustmässan 2009

Förberedelserna inför nästa års Smaklustmässa är på gång. Claudia Dillmann samordnar aktiviteterna för producenter i Stockholms län.

Är du som producent intresserad av att delta i evenemanget kan du ta kontakt med Claudia Dillmann via e-post claudia@saxensorter.se eller telefon 070-23 13 992.

LantbruksInfo ges ut inom Landsbygdsprogrammet för Sverige år 2007-2013

Lantbruksenheten:

Emmervall Jan	Lantbruksdirektör	785 49 07
Andersson Webrink Lena	Förprovning djurstallar	785 49 36
Appeltoft Viveka	Ansvarig för gårdsstöd, Samordnare av SAM	785 49 33
Carlsson Cathrine	Ansvarig för återkrav, SAM-handläggning, Företagsstöd, Projektstöd	785 49 44
Carlsson Lars	Företagsstöd, Projektstöd, Startstöd	785 49 28
Dahlberg Camilla	Fältkontroller	785 49 18
Ekström Jessica	Fältkontroller	785 44 09
Florman Anna-Karin	SAM-handläggning , Husdjur	785 42 37
Hammarbäck Peter	SAM-handläggning, Åtagandeplaner	785 49 01
Joelsson Karin	Fältkontroller	785 42 93
Kjöbek Petersen Mette	Ansvaring för kompetensutveckling, Lantbruksinfo	785 41 97
Larsson Anders	Företagsstöd, Projektstöd, Startstöd	785 49 14
Lenmo Emma	SAM-handläggning, Fältkontroller	785 49 12
Liljander Paulina	SAM-handläggning, Fältkontroller	785 53 21
Nigell Kristina	SAM-handläggning	785 49 19
Norén Cecilia	Bifrågor, Stallgödselfrågor, Greppa Näringen, SAM-handläggning	785 49 11
Olsson Karin	Fältkontroller	785 49 02
Pettersson Åsa	Kompetensutveckling	785 49 32
Rojas Alvarado Juan Carlos	SAM-handläggning, Fältkontroller	785 49 40
Sjöstrand Christina	Företagsstöd, Projektstöd, Ekonomi	785 49 09
Stolpe Annette	Registrator	785 49 25
Strömberg Maria	Ansvaring för miljöstöd, SAM-handläggning, Förprovning djurstallar	785 49 38
Stålnacke Pia	Vattenhushållning, Våtmarker	785 49 31
Svensson Sven-Erik	Fastighetsfrågor och planering, Företagsstöd, Projektstöd	785 49 04
Tykesson Johannes	Kontrollansvarig, SAM Internet	785 49 20
Åkerström Rose-Mari	SAM-handläggning, Tvärvillkor	785 49 37